

قوانین ، آیین نامه ها و دستورالعمل های بهداشت محیط

بخش عمومی

۱- آئین نامه بهداشت محیط مصوب هیات وزیران به تاریخ ۷۱/۴/۲۴

این آئین نامه در حقیقت رئوس وظایف و فعالیت‌های بهداشت محیط کشور را تبیین نموده است. موارد مهم مطرح شده در آیین نامه بهداشت محیط شامل :

- کنترل عواملی از محیط زندگی که به گونه ای روی سلامت جسمی، روانی و اجتماعی انسان تاثیر گذاشته وبهداشت عمومی را تهدید می نماید.
- نظارت بهداشتی بر کیفیت آب آشامیدنی عمومی از نقطه آگیری تا مصرف
- کنترل بهداشتی، بازدید و بررسی بهداشتی اماکن عمومی، مراکز تهیه ، توزیع ، نگهداری و فروش مواد خوردنی ،آشامیدنی ، آرایشی و بهداشتی ، مراکز بهداشتی - درمانی ، مراکز آموزشی و تربیتی به منظور اعمال ضوابط بهداشت محیطی
- بررسی دوزیمتری و بهسازی مراکز کاربرد پرتوهای یونساز در پزشکی
- بررسی تاثیر هوای استنشاقی و سایر مواد مؤثر بر سلامت انسان بمنظور حفظ بهداشت عمومی
- نظارت بر امر مبارزه با بندپایان، جوندگان و حیوانات ناقل بیماریها
- آموزش مردم ، نظارت ، پیگیری و جلب همکاری بین بخشی در زمینه مسائل بهداشت محیطی از قبیل جمع آوری و حمل و دفع بهداشتی زباله، دفع بهداشتی مدفوع و کود حیوانی، بهسازی معابر و جداسازی محل نگهداری دام و پرندگان از محل سکونت

۲- قانون مجازات اسلامی مصوب خرداد ماه ۱۳۷۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام در ارتباط با امور بهداشتی

ماده ۶۸۸ قانون مجازات اسلامی: هر اقدامی که تهدید علیه بهداشت عمومی شناخته شود از قبیل آلوده کردن آب آشامیدنی یا توزیع آب آشامیدنی آلوده ، دفع غیر بهداشتی فضولات انسانی و دامی و مواد زاید ، ریختن مواد مسموم کننده در رودخانه ها و زباله در خیابانها ، کشتار غیر مجاز دام ، استفاده غیر مجاز فاضلاب خام یا پس آب تصفیه خانه های فاضلاب برای مصارف کشاورزی ممنوع می باشد و مرتکبین چنانچه طبق قوانین خاص مشمول مجازات شدیدتری نباشند به حبس تا یک سال محکوم خواهند شد.

۳- قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی مصوب ۶۷/۱۱/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام

ماده ۳۱- تولید مواد خوردنی ، آشامیدنی ، آرایشی و بهداشتی که با علامت و بسته بندی مشخص به صورت بازرگانی عرضه میگردد بدون اخذ پروانه ساخت تخلف می باشد

ماده ۳۲ - تولید مواد غذایی، آرایشی، و بهداشتی بدون حضور مسئول فنی تخلف می باشد

ماده ۳۷ - عرضه و تحویل کالا با علم به غیر بهداشتی بودن آن تخلف محسوب می شود

ماده ۳۹ - متصدیان و مسئولین کارخانجات و کارگاهها و مراکز تهیه و توزیع مواد خوردنی ، آشامیدنی، آرایشی ، بهداشتی ، اماکن عمومی ، مراکز بهداشتی درمانی ، مراکز آموزشی و پرورشی ، محلهای نگهداری و پرورش دام و طیور و کشتارگاهها ملزم به رعایت ضوابط و مقررات بهداشت محیطی در محل فعالیت خود میباشند .

۴- قانون مواد خوردنی ، آشامیدنی ، آرایشی و بهداشتی مصوب تیرماه ۱۳۴۶ با اصلاحات بعدی

این قانون بمنظور تامین سلامت احاد جامعه از طریق کنترل ایمنی و سلامت مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی تهیه شده و دارای سر فصل های مهمی به شرح زیر است

- ۱- نظارت و کنترل کیفی تولید ، تهیه ، نگهداری و توزیع مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی
- ۲- نظارت بر صادرات و واردات مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی
- ۳- نظارت بر تقلبات و تخلفات در مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی
- ۴- صدور پروانه برای تولید و بهره برداری کارخانه یا کارگاه تهیه مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی
- ۵- آگهی نمودن فهرست رنگها و اسانسها و سایر مواد مجاز قابل افزودن به مواد خوردنی یا آشامیدنی یا آرایشی یا بهداشتی و همچنین نوع جنس ظرف مورد استفاده در صنایع مواد خوردنی یا آشامیدنی و یا رنگهای مورد مصرف در اسباب بازی
- ۶- تدوین آیین نامه مقررات بهداشتی تولید ، تهیه ، نگهداری و توزیع مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی

۵- قانون اصلاح ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی ، آشامیدنی ، آرایشی و بهداشتی

این ماده واحده به منظور ارتقای بهداشت و ایمنی مواد خوردنی ، آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی از طریق تامین شرایط بهداشتی مناسب با رؤس زیر تهیه و تصویب گردید

- ۱- رعایت بهداشت فردی
- ۲- شرایط ساختمانی
- ۳- وسایل و لوازم کار

۶- قانون نظام صنفی مصوب مجلس شورای اسلامی

بند ۶ از ماده ۳ (شرایط و مدارک جهت تحصیل پروانه کسب) دریافت گواهی عدم اعتیاد به مواد مخدر از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را الزام می نماید.

بند ۸ از ماده ۳ (شرایط و مدارک جهت تحصیل پروانه کسب) ارائه کارت معاینه پزشکی و گواهی صلاحیت بهداشتی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای صنفی که مشمول قانون اصلاح ماده ۱۳ قانون موادخوردنی ، آشامیدنی، بهداشتی و آرایشی می باشند را الزام می نماید.

بخش بهداشت اماکن عمومی

۱- آیین نامه بهداشت محیط مدارس

ایمنی و بهداشت محیط مدرسه از اصول اولیه بهداشت مدارس است. بدون شک یکی از مؤلفه هایی که در آموزش و پرورش کودکان تأثیر اجتناب ناپذیر دارد محیط فیزیکی حاکم بر مدرسه است. این آیین نامه بمنظور تامین نیازهای جسمی ، روانی و اجتماعی دانش آموزان تهیه شده است و به موضوعات زیر توجه دارد.

- تامین آب آشامیدنی سالم و آبخوری بهداشتی
- فراهم آوردن سرویسهای بهداشتی مناسب و کافی
- تامین فضای فیزیکی مناسب ، بهداشتی و کافی
- تامین تجهیزات و وسایل مناسب و استاندارد
- ایجاد سیستم صحیح جمع آوری و دفع زباله و فاضلاب

۲- استاندارد بهداشت مدارس به شماره ۲۰۸۶

هدف از تدوین این استاندارد تعیین مقررات و برنامه هایی است که به منظور حفظ ، تأمین و ارتقاء سلامت جسمی و روانی و افزایش یاد گیری و بازدهی آموزش در مدارس لازم است تا دانش آموزان در سلامت کامل و محیط سالم اجتماعی از برنامه های آموزشی و پرورشی بهره مند گردند و دارای سر فصل های زیر می باشد.

- ویژگیهای بهداشتی
- خدمات بهداشتی
- آموزش بهداشت
- ویژگیهای تجهیزات مدارس

- بهداشت محیط مدارس (محل احداث مدرسه، وسعت فضاهای مدرسه، زمین ورزش و بازی مدرسه، نوع ساختمان مدرسه، کلاس درس، نیازها و امکانات بهداشتی و ایمنی در ساختمان مدرسه)

بخش بهداشت آب و فاضلاب

۱- آیین نامه ها :

۱-۱- آئین نامه جلوگیری از آلودگی آب

اهم موارد مطروحه در این آیین نامه :

- ممنوعیت اقداماتی که موجبات آلودگی آب را فراهم می نماید .
- شناسایی مواد آلوده کننده آب (آلوده کننده)
- شناسایی منابع مولد آلودگی آب (منابع آلوده کننده)
- تهیه و اجرای استانداردهای مربوط به آلودگی آب
- تدوین مقررات مربوط به جمع آوری، نگهداری، حمل و نقل و دفع پسماندها و جمع آوری و دفع فاضلاب

۲-۱ آیین نامه حریم مخازن، تاسیسات آبی، کانالهای عموم آبرسانی، آبیاری وزهکشی

۲- استانداردها :

- استاندارد ملی آب آشامیدنی
- کیفیت آب- استاندارد اندازه گیری اکسیژن مورد نیاز شیمیایی
- کیفیت آب- استاندارد شمارش میکروارگانیسم ها در آب با استفاده از روش کشت- راهنما
- کیفیت آب- استاندارد نمونه برداری از آب برای آزمون های میکروبیولوژی
- (کیفیت آب - استاندارد اندازه گیری اکسیژن مورد نیاز بیوشیمیایی بعد از n روز) بخش اول
- (کیفیت آب - استاندارد اندازه گیری اکسیژن مورد نیاز بیوشیمیایی بعد از n روز) بخش دوم
- کیفیت آب - استاندارد شناسایی و شمارش پسدوموناس آئروژینوزا به روش صاف کردن غشایی
- کیفیت آب - استاندارد اندازه گیری هیدروکربنهای چند حلقه ای
- آب استخرهای شنا - ویژگی های میکروبیولوژی
- آب آشامیدنی بسته بندی شده - ویژگی ها
- استانداردهای خروجی فاضلاب
- آب معدنی طبیعی - ویژگی ها
- آئین کار بمنظور بهره برداری از آبهای معدنی طبیعی آشامیدنی

- روش شناسائی و شمارش پسودوموناس آئروژنیوزا
  - جستجو و شناسائی استرپتوکوکهای مدفوعی در آب به روش غنی سازی در محیط مایع
  - جستجو و شمارش استرپتوکوک های مدفوعی در آب به روش صافی غشائی
  - جستجو و شمارش کلیفرم ها در آب به روش چند لوله ای
  - آئین کار اصول طراحی ایمنی و بهداشت ساختمان واحد کلر زنی در تصفیه آب آشامیدنی
  - آب - شمارش میکرو ارگانسیم های قابل کشت
  - آیین کار بهداشتی آب های آشامیدنی بسته بندی شده (به غیر از آب معدنی)
  - شناسایی و جداسازی نماتودها در آب خام آشامیدنی - روش آزمون
  - آب آشامیدنی بسته بندی شده - ویژگیها
  - جستجو و شناسایی سیانوباکترها
  - جستجو و شناسایی آنتاموباهیستولیتیکا
  - جستجو و شناسایی ویبریوکلا
  - نمونه برداری از پسابها
  - نمونه برداری از رودخانه ها و نهرها
- ۳- دستورالعملها :

- دستورالعمل نحوه صدور مجوز بسته بندی برای آب شرب

۴- راهنماها :

- راهنمای کنترل هیدروکربورهای آروماتیک چند حلقه ای (PAHS) در آب آشامیدنی
- راهنمای کنترل بهداشتی آب استخرهای شنا
- راهنمای کنترل متیل ترشری بوتیل اتر (MTBE) در آب آشامیدنی
- راهنمای کنترل ویبریوکلا (Vibrio cholerae) در آب آشامیدنی

بخش بهداشت هوا

۱- قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا

این قانون برای تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور پاکسازی و حفاظت هوا از آلودگی ها تدوین شده است و مهمترین فصول آن بشرح زیر است

- وسائل نقلیه موتوری (استفاده از وسایل نقلیه موتوری که بیش از حد مجاز مقرر دود و آلوده کننده های دیگر وارد هوای آزاد نمایند ممنوع است)

- کارخانجات و کارگاه ها و نیروگاه ها (احداث کارخانجات و کارگاه های جدید و توسعه و تغییر محل و یا خط تولید کارخانجات و کارگاه های موجود مستلزم رعایت ضوابط و معیارهای سازمان حفاظت محیط زیست می باشد).
- منابع تجاری و خانگی و منابع متفرقه (پخش و انتشار هر نوع مواد آلوده کننده هوا بیش از حد مجاز از منابع تجاری ، خانگی و متفرقه در هوای آزاد ممنوع است .)

۲- آیین نامه اجرایی تبصره ماده (۶) قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا

اهم موارد این آیین نامه شامل : ۱- نحوه صدور مجوز تردد و چگونگی نظارت بر اجرای محدودیتها ۲- ساماندهی حمل و نقل شهری می باشد

بخش بهداشت پرتوها

- ۱- قانون حفاظت در برابر اشعه و آیین نامه اجرایی آن
این قانون با توجه به گسترش روزافزون کاربرد اشعه در امور مختلف با هدف حفاظت کارکنان، مردم، نسلهای آینده و محیط در برابر اثرات زیان آور اشعه تدوین شده است .
مباحث مهم آنها عبارتند از :
  - حفاظت در برابر پرتوهای یونساز
  - حفاظت در برابر پرتوهای غیر یونساز
  - رعایت استانداردهای پایه
  - نظارت بر اجرا ضوابط ، مقررات و استانداردهای حفاظت در برابر اشعه

۲- ضوابط دریافت مجوز کار با اشعه در مراکز پزشکی هسته ای

۳- ضوابط دریافت مجوز کار با اشعه در مراکز پرتودرمانی

بخش بهداشت بیمارستانها

۱- آیین نامه نحوه تأسیس و بهره برداری از بیمارستانها

در این آیین نامه مقررات بهداشتی که باید در بیمارستانها رعایت شود به شرح ذیل الزام شده است :

الف: بیمارستان بایستی دور از مراکز آلوده و مزاحم و قابل دسترس باشد.

ب: بیمارستان باید آب بهداشتی داشته باشد .

ج: بیمارستان باید دارای سیستم بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب باشد

د: زباله‌های خطرناک (عفونی) باید بصورت بهداشتی جمع‌آوری، نگهداری و دفع گردد

ه : مراکز نگهداری و تهیه و توزیع مواد غذایی (آشپزخانه - سردخانه - انبار و آبدارخانه) مقررات بهداشتی ماده ۱۳ قانون مواد خوردنی - آشامیدنی - آرایشی و بهداشتی را رعایت نمایند .

و: کلیه قسمت‌های بیمارستان باید ضوابط بهداشتی ساختمان را رعایت نمایند

و : بیمارستان باید دارای سردخانه اجساد با فضای کافی و شرایط بهداشتی و دور از دسترس و دید بیماران ، مراجعین و دور از محل نگهداری مواد غذایی و آشپزخانه باشد

۲- قانون مدیریت پس ماندها

جهت حفظ محیط زیست از آثار مخرب و زیانبار پسماندها و بهبود محیط زندگی و جلوگیری از شیوع بیماریها و امراض ناشی از عدم دفع بهداشتی پسماندها - قانون مدیریت پسماندها در تاریخ ۱۳۸۳/۲/۲۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی و آئین نامه اجرائی آن در تاریخ ۱۳۸۴/۵/۵ به تصویب هیئت دولت رسید. رؤس مهم این قانون بشرح زیر می باشد .

- پسماندهای عادی
- پسماندهای پزشکی (بیمارستانی)
- پسماندهای ویژه
- پسماندهای کشاورزی
- پسماندهای صنعتی
- مدیریت اجرایی پسماند(شامل برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع‌آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه می باشد)

۳- ضوابط و روش‌های مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته

این آیین نامه با هدف حفظ سلامت عمومی و محیط زیست در مقابل اثرات نامطلوب پسماندهای پزشکی، اطمینان از مدیریت اجرایی مناسب و ضابطه‌مند پسماندهای پزشکی و ایجاد رویه‌ای مناسب و ضابطه‌مند برای تولید، حمل، نگهداری، تصفیه، امحا و دفع پسماندهای پزشکی تدوین گردید اهم موارد آن عبارتند از:

- طبقه‌بندی پسماندهای پزشکی
- تفکیک، بسته‌بندی و جمع‌آوری
- نگهداری
- حمل و نقل
- بی‌خطرسازی، تصفیه و امحا

بخش CBI

۱- مصوبه هیات وزیران برای تشکیل شورای ستاد شهر سالم

مبنی بر تشکیل شورایی با اعضای مشتمل بر وزرای بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - پست و تلگراف - فرهنگ و ارشاد اسلامی - کار و امور اجتماعی - مسکن و شهرسازی - آموزش و پرورش - صنایع - نیرو - کشور - جهاد سازندگی و رییس سازمانهای محیط زیست - بهیستی - صدا و سیما و شهردار تهران به منظور ایجاد و توسعه شهرها و روستاهای سالم

سازمانهای ملی و وظایف آنها در ارتباط با مسائل بهداشت محیط

- ۱- سازمان حفاظت محیط زیست
- ۲- وزارت نیرو
- ۳- وزارت جهاد کشاورزی
- ۴- مراجع قضایی
- ۵- نیروی انتظامی
- ۶- شهرداری‌ها
- ۷- سازمان دامپزشکی
- ۸- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۹- وزارت بازرگانی
- ۱۰- وزارت آموزش و پرورش

- آئین نامه بهداشت محیط مصوب هیات وزیران به تاریخ ۷۱/۴/۲۴
- قانون مجازات اسلامی مصوب خرداد ماه ۱۳۷۵ مجمع تشخیص مصلحت نظام در ارتباط با امور بهداشتی
- قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی مصوب ۶۷/۱۱/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام
- قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی مصوب تیرماه ۱۳۴۶ با اصلاحات بعدی
- قانون اصلاح ماده (۱۳) قانون مواد خوردنی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی
- قانون نظام صنفی مصوب مجلس شورای اسلامی
- آیین نامه بهداشت محیط مدارس
- استاندارد بهداشت مدارس به شماره ۲۰۸۶
- آئین نامه جلوگیری از آلودگی آب
- آیین نامه حریم مخازن، تاسیسات آبی، کانالهای عموم آبرسانی، آبیاری وزهکشی
- استانداردهای کیفی آب آشامیدنی
- دستورالعمل نحوه صدور مجوز بسته بندی برای آب شرب
- راهنمای کنترل هیدروکربورهای آروماتیک چند حلقه ای (PAHS) در آب آشامیدنی
- راهنمای کنترل بهداشتی آب استخرهای شنا
- راهنمای کنترل متیل ترشری بوتیل اتر (MTBE) در آب آشامیدنی
- راهنمای کنترل ویبریولکرا (Vibriocholerae) در آب آشامیدنی
- قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا
- آیین نامه اجرایی تبصره ماده (۶) قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا
- قانون حفاظت در برابر اشعه و آیین نامه اجرایی آن
- ضوابط دریافت مجوز کار با اشعه در مراکز پزشکی هسته ای
- ضوابط دریافت مجوز کار با اشعه در مراکز پرتودرمانی
- آئین نامه نحوه تأسیس و بهره برداری از بیمارستانها
- قانون مدیریت پس ماندها
- ضوابط و روش های مدیریت اجرایی پسماندهای پزشکی و پسماندهای وابسته
- مصوبه هیات وزیران برای تشکیل شورای ستاد شهر سالم

دستگاهها / سازمانهای ملی	استانداردها	مقررات و دستورالعملها	قوانین
وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی			
سازمان حفاظت محیط زیست			
وزارت نیرو (شرکت مهندسی آب و فاضلاب)			
موسسه استاندارد ایران			
وزارت جهاد کشاورزی			
سازمان دامپزشکی			
شهرداری ها			
وزارت بازرگانی			
وزارت آموزش و پرورش			